НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра готельно-ресторанної справи та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет економічний
“18” червня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТУРИСТИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

Галузь знань J «Транспорт та послуги»
Спеціальність J3 «Туризм та рекреація»
Освітня програма «Туризм»
Факультет Економічний
Розробник: Олександр ЗАРАХОВСЬКИЙ, доцент кафедри готельно-ресторанної справи та туризму, кандидат культурології, доцент

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни

«Туристичне краєзнавство» є обов'язковою освітньою компонентою для підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності J3 «Туризм та рекреація». Наукова дисципліна вивчає теоретико-методологічні основи класичного краєзнавства, а також надає знання з наявних природних та історико-культурних ресурсів в регіонах України з визначенням можливостей їх використання в туризмі.

У курсі аналізуються складові туристично-рекреаційного потенціалу регіонів України: природно-рекреаційні ресурси, пам'ятки історії та культури, туристичні заклади та інші об'єкти туристичної інфраструктури, а також різноманітні аспекти, що сприяють (або обмежують) їхнє використання як туристичного ресурсу.

В підсумку вивчення освітньої компоненти здобувачі отримають необхідний обсяг спеціальних знань і навичок, який дозволить їм у майбутній фаховій діяльності максимально ефективно використовувати природно-рекреаційні, соціально-історичні та інфраструктурні ресурси регіонів України з метою створення «образу місцевості» задля пробудження інтересу до неї у потенційних туристів, а також професійно розробляти туристично-екскурсійні маршрути з оптимальним залученням ресурсного потенціалу українських дестинацій.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	*Бакалавр*	
Спеціальність	*J3 «Туризм та рекреація»*	
Освітня програма	*Туризм*	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	
Форма контролю	*Екзамен*	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна форма	заочна форма
Курс (рік підготовки)	**2 курс**	**2 курс**
Семестр	**3**	**3**
Лекційні заняття	30 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	10 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	60 год.	100 год.

Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	-

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: вивчення теоретико-методологічних основ туристичного краєзнавства, поглиблення знань з наявних та потенційних туристичних ресурсів в регіонах України у комплексі з визначенням можливостей їхнього використання в туристичній галузі, а також створення цілісного «туристичного образу» рідного краю на основі його унікальних природно-рекреаційних, історико-культурних та інфраструктурних ресурсів.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню ОК «Туристичне краєзнавство»: «Історія української державності» та «Туристичне країнознавство».

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК15.Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності

СК17. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій

СК19. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів

СК24. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал

Програмні результати навчання(ПРН):

ПРН04. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору

ПРН05. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території

ПРН14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Туристично-краєзнавчі ресурси Києва та Правобережної України												
Тема 1. Історичні аспекти розвитку та теоретико-методологічні засади туристичного краєзнавства в Україні	16	4	2			10	7	2				5
Тема 2. Природно-рекреаційні та інфраструктурні ресурси міста Києва	10	2	2			6	12	2				10
Тема 3. Історико-культурні ресурси міста Києва	10	2	2			6	12	2				10
Тема 4. Туристично-краєзнавчі ресурси Правобережної України	20	6	6			8	19	2	2			15
Разом за змістовим модулем 1	**56**	**14**	**12**			**30**	**50**	**8**	**2**			**40**
Модуль 2. Туристично-краєзнавчі ресурси Лівобережної України, Слобожанщини, Західної і Південної України												
Тема 1. Туристично-краєзнавчі ресурси Західної України	16	4	4			8	24	2	2			20
Тема 2. Туристично-краєзнавчі ресурси Лівобережної України та Слобожанщини	16	4	4			8	12		2			10
Тема 3. Туристично-краєзнавчі ресурси Степової України	22	6	8			8	22		2			20
Тема 4. Туристично-краєзнавчі ресурси Криму	10	2	2			6	12		2			10
Разом за змістовим модулем 2	**64**	**16**	**18**			**30**	**70**	**2**	**8**			**60**
Усього годин	**120**	**30**	**30**			**60**	**120**	**10**	**10**			**100**

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Туристично-краєзнавчі ресурси Києва та Правобережної України		
1	Історичні етапи розвитку туристичного краєзнавства в Україні	2
2	Методологічні основи туристичного краєзнавства в Україні	2
3	Природно-рекреаційні та інфраструктурні ресурси міста Києва	2
4	Історико-культурні ресурси міста Києва	2
5	Туристично-краєзнавчі ресурси історичної Київщини	2
6	Туристично-краєзнавчі ресурси історичної Волині	2
7	Туристично-краєзнавчі ресурси історичного Поділля	2
Модуль 2. Туристично-краєзнавчі ресурси Лівобережної України, Слобожанщини, Західної і Південної України		
8	Туристично-краєзнавчі ресурси історичної Галичини	2
9	Туристично-краєзнавчі ресурси Буковини та Закарпаття	2
10	Туристично-краєзнавчі ресурси Лівобережної України	2
11	Туристично-краєзнавчі ресурси Слобожанщини	2
12	Туристично-краєзнавчі ресурси Одеської, Миколаївської та Кіровоградської областей	2
13	Туристично-краєзнавчі ресурси Херсонської, Запорізької та Дніпропетровської областей	2
14	Туристично-краєзнавчі ресурси Донецької та Луганської областей	2
15	Туристично-краєзнавчі ресурси Криму	2

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Туристично-краєзнавчі ресурси Києва та Правобережної України		
1	Історичні етапи розвитку туристичного краєзнавства в Україні	2
2	Природно-рекреаційні та інфраструктурні ресурси міста Києва	2
3	Історико-культурні ресурси міста Києва	2
4	Туристично-краєзнавчі ресурси історичної Київщини	2
5	Туристично-краєзнавчі ресурси історичної Волині	2
6	Туристично-краєзнавчі ресурси історичного Поділля	2
Модуль 2. Туристично-краєзнавчі ресурси Лівобережної України, Слобожанщини, Західної і Південної України		
7	Туристично-краєзнавчі ресурси історичної Галичини	2
8	Туристично-краєзнавчі ресурси Буковини та Закарпаття	2

9	Туристично-краєзнавчі ресурси Лівобережної України	2
10	Туристично-краєзнавчі ресурси Слобожанщини	2
11	Туристично-краєзнавчі ресурси Одеської та Кіровоградської областей	2
12	Туристично-краєзнавчі ресурси Миколаївської та Херсонської областей	2
13	Туристично-краєзнавчі ресурси Запорізької та Дніпропетровської областей	2
14	Туристично-краєзнавчі ресурси Донецької та Луганської областей	2
15	Туристично-краєзнавчі ресурси Криму	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Туристично-краєзнавчі ресурси Києва та Правобережної України		
1	Історичні етапи розвитку туристичного краєзнавства в Україні. Методологія краєзнавчих досліджень. Географія власних подорожей Україною	10
2	Природно-заповідниковий фонд, головні рекреаційні зони та готельна база міста Києва	6
3	Домонгольська історико-культурна спадщина міста Києва. Архітектурна спадщина литовсько-польської доби, XVII-XIX століть, архітектура модерну та модернізму	6
4	Латентні туристичні ресурси Київської, Черкаської, Житомирської, Рівненської, Волинської, Тернопільської, Хмельницької та Вінницької областей	8
Модуль 2. Туристично-краєзнавчі ресурси Лівобережної України, Слобожанщини, Західної і Південної України		
5	Латентні туристичні ресурси Галичини, Буковини та Закарпаття	8
6	Латентні туристичні ресурси Полтавської, Чернігівської, Сумської та Харківської областей	8
7	Сучасний стан туристичних ресурсів на окупованих та деокупованих територіях Степової України	8
8	Сучасний стан туристичних ресурсів на тимчасово анексованому Кримському півострові	6

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- співбесіда;
- захист практичних робіт;
- інші види.

7. Методи навчання:

- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування);
- метод навчальних дискусій та дебат;
- практичний метод (практичні та творчі завдання);
- метод командної роботи, мозкового штурму;
- метод гейміфікованого навчання.
- метод візуалізації та відеометод (краєзнавчі фото- та відеоматеріали, відеолекції, інфографіка, топологічні мапи, тощо);
- експедиційний метод (краєзнавчі подорожі та екскурсії).

8. Оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно з чинним «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Туристично-краєзнавчі ресурси Києва та Правобережної України		
Практична робота 1. Історичні етапи розвитку туристичного краєзнавства в Україні	ПРН 05 **Знати**: основні етапи розвитку туристичного краєзнавства та головні методологічні підходи у краєзнавчих дослідженнях. **Вміти:** використовувати методи краєзнавчих досліджень для аналізу рекреаційно-туристичного потенціалу регіонів України	**10**
Практична робота 2. Природно-рекреаційні та інфраструктурні ресурси міста Києва	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні природні туристичні ресурси та об'єкти індустрії гостинності міста Києва. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у місті та його можливий потенціал через дослідження природно-рекреаційних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**10**

Практична робота 3. Історико-культурні ресурси міста Києва	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні туристичні ресурси міста Києва. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у місті та його можливий потенціал через дослідження історико-культурних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої автентичності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**10**
Практична робота 4. Туристично-краєзнавчі ресурси історичної Київщини	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**10**
Практична робота 5. Туристично-краєзнавчі ресурси історичної Волині	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**10**
Практична робота 6. Туристично-краєзнавчі ресурси історичного Поділля	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**10**
Самостійна робота		**10**
Модульна контрольна робота 1.		**30**
Всього за модулем 1.		**100**

Модуль 2. Туристично-краєзнавчі ресурси Лівобережної України, Слобожанщини, Західної і Південної України		
Практична робота 7. Туристично-краєзнавчі ресурси історичної Галичини	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**8**
Практична робота 8. Туристично-краєзнавчі ресурси Буковини та Закарпаття	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**8**
Практична робота 9. Туристично-краєзнавчі ресурси Лівобережної України	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**6**
Практична робота 10. Туристично-краєзнавчі ресурси Слобожанщини	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**6**

Практична робота 11. Туристично-краєзнавчі ресурси Одеської та Кіровоградської областей	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**6**
Практична робота 12. Туристично-краєзнавчі ресурси Миколаївської та Херсонської областей	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**6**
Практична робота 13. Туристично-краєзнавчі ресурси Запорізької та Дніпропетровської областей	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**6**
Практична робота 14. Туристично-краєзнавчі ресурси Донецької та Луганської областей	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	**6**
Практична робота 15. Туристично-краєзнавчі ресурси Криму	ПРН 04, 05, 14 **Знати:** головні історико-культурні, природно-рекреаційні та інфраструктурні туристичні ресурси регіону. **Вміти**: виділяти та обґрунтовувати особливості	**8**

	просторової організації дестинації; аналізувати дійсний рівень розвитку туризму у регіоні та його можливий потенціал через дослідження туристичних ресурсів, виявляючи повагу до їхньої унікальності, прагнучи до їх збереження та ефективного використання.	
Самостійна робота		10
Модульна контрольна робота 2.		**30**
Всього за модулем 2.		**100**
Навчальна робота		**(М1+М2)/2*0,7≤70**
Екзамен		**30**
Всього		**(Навчальна робота + екзамен) ≤100**

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени / заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України: https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1906).

2. Конспекти лекцій та їх презентації (доступні на навчальному порталі НУБіП України: https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1906).

3. Відеоматеріали краєзнавчих експедицій та навчальні відеоролики про туристичні ресурси України: https://www.youtube.com/channel/UCJ17OrLgl24Ff6Jd-4mPylQ

10. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Алєшугіна Н. О., Зеленська О. О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: загальний та регіональний огляд : навч. посіб. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2026. 216 с.

2. Доценко А.І. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. Київ: Університет «Україна», 2022. 128 с.

3. Ярьоменко С. Г. Туристичні ресурси України : навч. посіб. Одеса : Олді Плюс, 2021. 472 с.

Додаткові

1. Галімов А., Шаріпов Р. Українські палаци. Відновлення історії. Золота доба. Харків: Фабула, 2024. 168 с.

2. Зараховський О. Є, Козловський Є. В., Неіленко С. М. Архітектурна спадщина міста Черкаси як ресурс урботуризму. Географія та туризм. 2025. Вип. 78. С. 14-23.

3. Зараховський О. Є. Використання археологічних об’єктів Черкащини як туристично-екскурсійного ресурсу. Питання культурології. Київ, 2020. № 36. С. 120–136.

4. Зараховський О.Є., Семенчук П.Г. Архітектурна спадщина українських міст як латентний туристичний ресурс. Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку : тези доп. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., Умань, 30.10.2025 р., Уманський національний університет. С. 203-204.

5. Зараховський О.Є., Семенчук П.Г. Урбаністичний потенціал українського туризму. Актуальні проблеми та перспективи розвитку індустрії гостинності і крафтових виробництв : тези доп. І Міжнар. наук-практ. конф., Харків, 20.11.2025 р., Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. С. 234-237.

6. Фортеці, замки, палаци України. Карта. Київ: Українська Картографічна Група, 2024. 2 с.

Інтернет-джерела

1. Туристичне краєзнавство : відеоматеріали краєзнавчих експедицій. URL: https://www.youtube.com/channel/UCJ17OrLgl24Ff6Jd-4mPylQ

2. Електронний реєстр історико-культурних пам’яток України. Громадська організація «Вікімедіа Україна». URL: https://wlm.org.ua/lists/
3. Електронний реєстр природоохоронних об’єктів України. Громадська організація «Вікімедіа Україна». URL: https://wikilovesearth.org.ua/lists-of-sights/
4. Ukraïner. Експедиція. URL : https://www.ukrainer.net/regions/